

РЕЦЕНЗІЯ

DOI: 10.31866/2616-759x.3.1.2020.204362

Наталія Владимірова

доктор мистецтвознавства, професор, член-кореспондент НАМ України;

e-mail: super-parus64@ukr.net; ORCID: 0000-0001-8882-3957

Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого

Юдова-Романова К. В.
Образно-технологічні засоби презентації
сценічних мистецтв: сторінки історії : монографія.
Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 360 с.

Юдова-Романова, К.В., 2020.
*Образно-технологічні засоби презентації
сценічних мистецтв: сторінки історії.*
Київ: Видавництво Ліра-К.

Yudova-Romanova, K.V., 2020.
*Obrazno-tekhnologichni zasoby prezentatsii
stsenichnykh mystetstv: storinky istorii*
[Figurative and technological means of presentation
of the performing arts: pages of history].
Kyiv: Vydavnytstvo Lira-K.

Усупереч усталеним правилам рецензування наукових досліджень на-самперед звернемо увагу не на основний блок монографії Катерини Юдової-Романової «Образно-технологічні засоби презентації сценічних мистецтв: сторінки історії», а на покажчик понять і термінів, список використаних джерел, іменний покажчик. Тобто ту частину дослідження, що доповнює презентацію його основних п'яти розділів. Вважаємо, що пропонувані супроводження, а особливо покажчик понять і термінів, є свідченням не тільки грамотності та належної культури в контексті оформлення наукових розвідок, а й засвідчують широкий діапазон знань та належну структурованість мислення дослідниці.

Відповідно до накреслених і чітко продуманих векторів зацікавленості та занурення в матеріал К. В. Юдова-Романова послідовно виявляє та висвітлює етапи становлення, генезу, еволюційні процеси просторово-образних і технологічних засобів організації та оформлення сценічного простору, простежує тенденції їх художнього використання у сценічних практиках сьогодення.

Цілком логічним є те, що у першому розділі *«Теоретико-методологічні засади дослідження просторово-образних чинників функціонування сценічних мистецтв»* ми занурюємося в історіографію та джерельну базу, осмислюємо термінологічний і понятійний апарат у контексті актуальних культурологічних концепцій та наявних методологічних засад. Тут варто підкреслити, що авторка через застосування мультимодального підходу та транссистемного здійснила науково об'єктивне дослідження історіографії з означених проблем образно-просторових і технологічних засобів презентації сценічних мистецтв. Аналізуючи зібрані та сфокусовані на предметі дослідження матеріали, К. Юдова-Романова зазначає, що проблеми просторово-образних і технологічних засобів виразності у сценічних мистецтвах фрагментарно та з різних боків вивчали історики як зарубіжного, так і національного мистецтва, профільні фахівці з теорії та історії сценографії, інженери, архітектори та практики театру, зокрема художники-сценографи. Однак у роботі підкреслено, що на сьогодні вітчизняній науці бракує цілісного культурологічного дослідження з проблем створення сценічної образності просторовими та технологічними засобами виразності.

У першому розділі *«Теоретико-методологічні засади дослідження просторово-образного функціонування сценічних мистецтв»* наведено конотацію основних термінологічно-понятійних засад дослідження. Особливе місце серед них займає виявлення головного концепту визначення «сценічний простір», а за допомогою семантичного і термінологічного аналізу текстів, з метою виявлення показових прикладів ефективного використання термінів розкрито його зміст у контексті поняттєвого апарату сучасної культурології та мистецтвознавства. Розуміння сценічного простору тісно корелюється з такими поняттями, як культурний простір, простір культури, художній простір, театральний простір, простір театру, простір сцени, ігрова діяльність, дизайн сценічного простору, сценографія, а також поняттями театральності та сценічності. Його також можливо розглядати як певну, наявну в просторі та часі локацію, у межах якої відбувається процес створення та сприйняття глядачем сценічної постановки.

У другому розділі *«Образно-магічні й архітектурно-інженерні прийоми театралізації ритуальних просторів Давнього світу»* досліджено, зокрема, скульптурні й декоративні прийоми театралізації дійств та прийоми створення театральної ілюзії архітектурними та інженерно-акустичними засобами. Окремий підрозділ присвячено аналізу архітектурно-дизайнерських принципів організації протосценічного простору в дохристиянській обрядовій культурі України.

Вибудовуючи своє наукове дослідження в історичній послідовності, К. В. Юдова-Романова у третьому розділі *«Архітектоніка, технології, засоби оформлення сценічних просторів і вуличних дійств доби Середньовіччя та Відродження»* звертається до висвітлення відповідних аспектів театральної культури доби Середньовіччя та Відродження, обмежуючись водночас європейським культурним ареалом. Насамперед авторка досліджує просторово-образні та техніко-технологічні засоби театралізації просторів у культурному середовищі України доби Середньовіччя. Далі аналізує видовища open air (включно з карнавальними розвагами та публічними стратами). Окремі підрозділи присвячені архітектоніці й технологічним особли-

востям приміщень і сценічних майданчиків доби Середньовіччя, архітектурним та декоративно-інженерним засобам створення сценічної ілюзії в окремих країнах епохи Відродження. Зауважимо, що всі ці матеріали та відомості супроводжуються цікавими прикладами й відповідними історичними посиланнями.

У четвертому розділі «Сценічні мистецтва Нового часу: просторові й технологічні параметри» з різних боків досліджено подальшу еволюцію просторової образності, художні прийоми використання сценічної техніки та технологій у сценічних мистецтвах Нового часу, зокрема: архітектурні та сценічно-декоративні форми; створення світлових ефектів у закритому сценічному просторі; прийоми театралізації громадських і публічних заходів світловими та пневматичними засобами; ілюмінаційні та піротехнічні прийоми театралізації, а також пневматичні засоби конструювання сценічного простору. Окремо в останньому підрозділі досліджено архітектоніку сценічних і театральних просторів в Україні XVII–XIX століть.

Окремо підкреслимо значення п'ятого розділу – «Технології і спецефекти сучасних сценічних мистецтв», що присвячений вивченню техніко-технологічних засобів новітнього часу та презентує детальний аналіз їхніх художніх можливостей, а саме: використання спеціальних ефектів як чинника в організації сценічно-театральних просторів сучасної піротехніки; генераторів спеціальних ефектів у практиці сценічних мистецтв; пневматичних та аеродинамічних засобів конструювання театральних і сценічних просторів; світлових, акустичних та мультимедійних технологій у сучасному мистецтві; світлової та лазерної техніки як засобу творення сценічної образності. А також систем звукового забезпечення; мультимедійних технологій сучасного мистецтва та прийомів екранного оформлення театралізованих заходів та 3D меппінгу. Такий детальний, ретельний аналіз можливостей техніко-технологічних засобів не лише унаочнює їхнє художнє значення у створенні та функціонуванні сценічних мистецтв у сучасному культурному просторі, а й підкреслює актуальність наукового осмислення цього різновекторного процесу.

Переконані, що представлена монографія має неабияку вагу не тільки як глибоке полідисциплінарне дослідження, а й стане в пригоді багатьом практикам сучасного театрального процесу.

